Świąteczne spotkanie Polskiego Towarzystwa Dendrologicznego

12.12.2019 r.

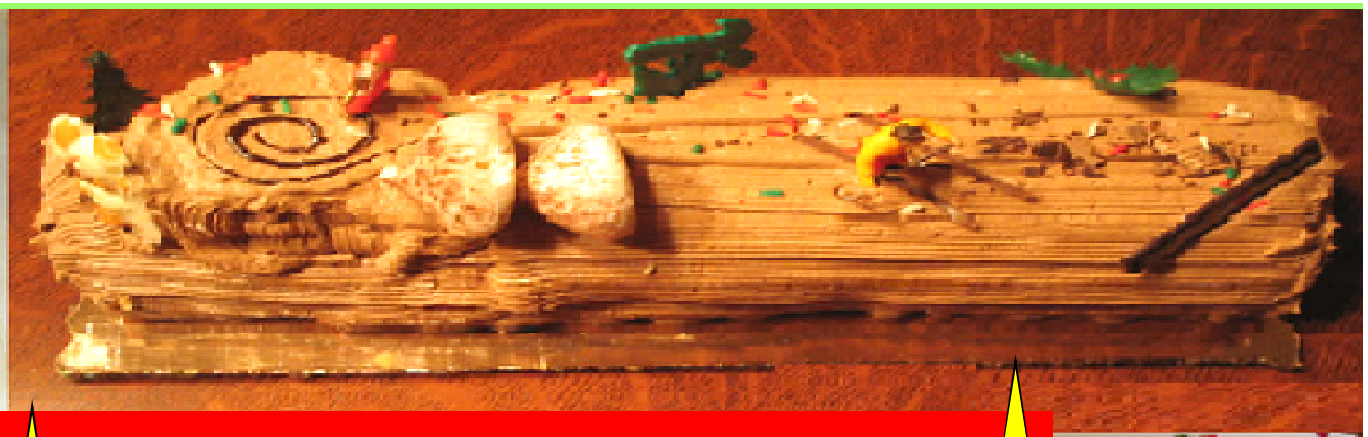

MAGICZNE ROŚLINY W SYMBOLICE ŚWIĄT BOŻEGO NARODZENIA

autor: dr hab. Mariola Wróbel

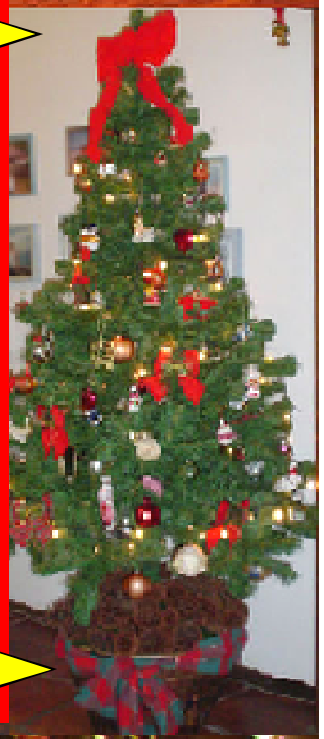

Wiele tradycyjnych obrzędów związanych z kulturą chrześcijańską ma swoje głębokie korzenie w tradycji pogańskiej.

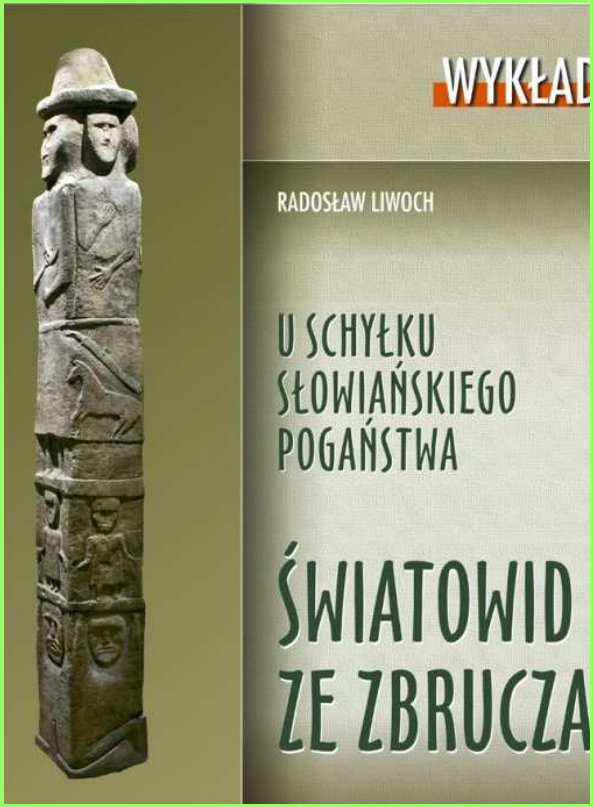

Szczodre Gody to tradycyjne u Słowian święto związane z przesileniem zimowym i obrzędami ku czci Słońca

Święto Bożego Narodzenia obchodzone 24-25 grudnia pojawiło się dopiero w IV w., ale już od VI w. stało się powszechne.

Zwyczaj dekorowania domów w czasie przesilenia zimowego wieńcami i girlandami z zimozielonych gałązek jemioły, bluszczu, ostrokrzewu i drzew iglastych – w wielu kulturach i religiach symbolizował odradzanie się życia.

ostrokrzew kolczasty *Ilex aquifolium*

Pogański symbol ochrony przed złymi mocami, trucizną, czarownikami, dziką zwierzyną i piorunami. W tradycji chrześcijańskiej symbolizuje koronę cierniową

https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=48163134

jemioła *Viscum album*

Zwyczaj wieszania JEMIOŁY jako talizmanu sięga starożytności

Była świętą rośliną Celtów

Związana jest z germańskim i skandynawskim kręgiem kulturowym

ADT

bluszcz *Hedera helix* – symbol miłości bliźniego, życia wiecznego i odradzania się

W Biblii nawiązaniem do DRZEWKA BOŻONARODZENIOWEGO może być tekst proroka Izajasza (60,12):

„Chluba Libanu przyjdzie do ciebie: razem cyprysy, wiązy i bukszpan, aby upiększyć moje miejsce święte”.

Sztych Łukasza Cranacha Starszego z 1509 roku jest najstarszym zachowanym dowodem dekorowania domów przystrojoną gwiazdami i świecami CHOINKĄ

polska **PODŁAŹNICZKA** była wieszana u powały izby

DRZEWKO BOŻONARODZENIOWE
czyli choinka pochodzi z Alzacji, z początku XVI wieku

The tree at Windsor Castle, from Godey's Ladies Book, 1850

1840 r. – w hucie szkła Lauscha w Niemczech – Hans Greiner wykonuje pierwsze szklane bombki na choinkę.

1841 r. – rok, w którym po raz pierwszy choinka stanęła na zamku Windsor w Anglii.

CHOINKA
SYMBOLE DOBRYCH I ZŁYCH WIADOMOŚCI

kom KREATYWNY OBIEKT MULTIFUNKCYJNY

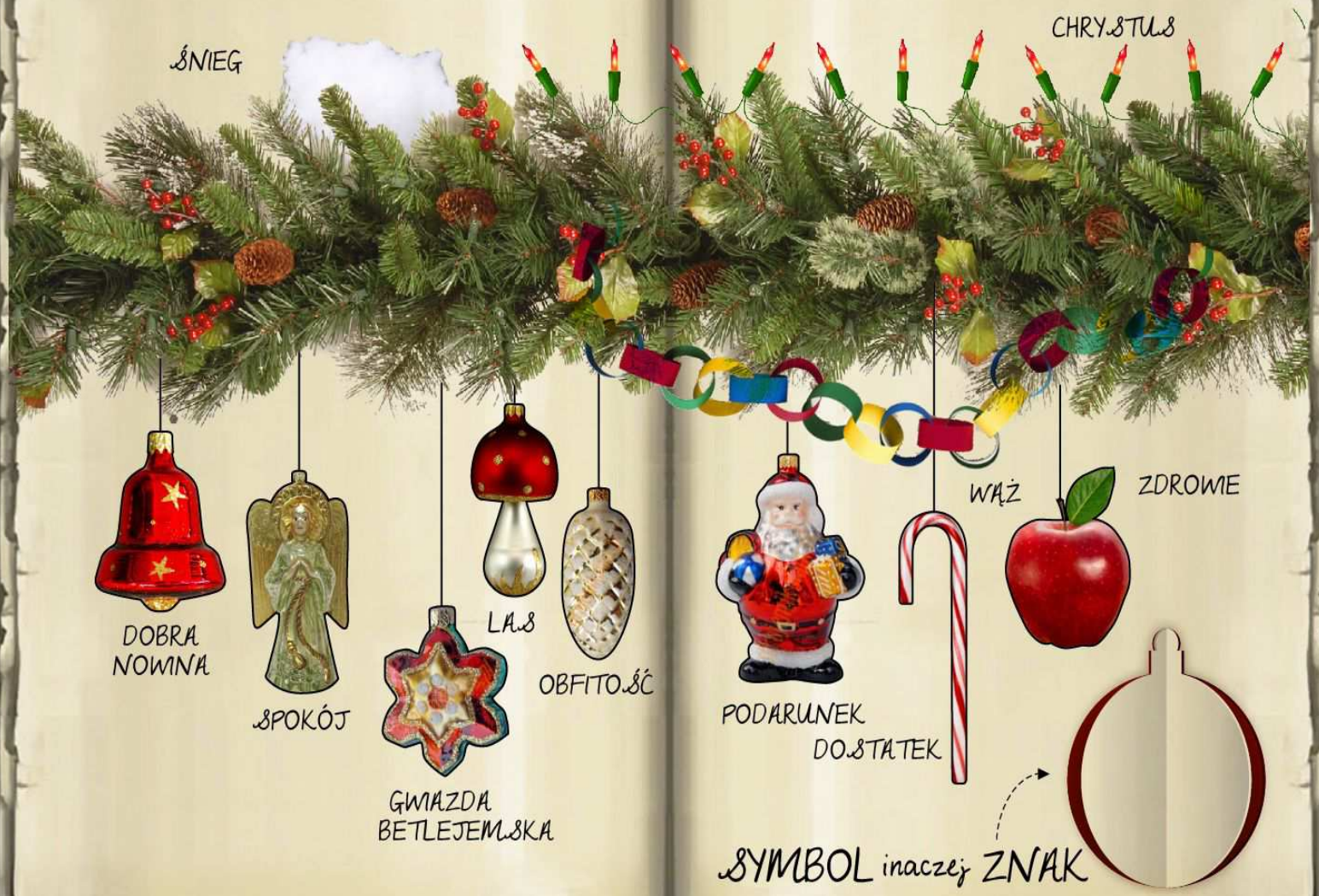

http://muzeumbombki.com.pl/symbole-ozdob-choinkowych/

WIENIEC ADWENTOWY – począwszy od 1839 roku symbolizował okres adwentu w tradycji Kościoła ewangelickiego

Zwyczaj wykonywania wieńców był szczególnie rozpowszechniony na północy Niemiec, dzięki pastorowi J. H. Wichernowi z Hamburga

Tradycyjna polska wieczerza wigilijna

By Aw58 - Praca własna, CC BY-SA 4.0, https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=48163134

Chłopska wieczerza wigilijna

Potrawy wigilijne przyrządzano z tego co urosło w polu, sadzie i w lesie…

tradycyjne potrawy wigilijne z kapusty i grzybów

MAK – symbol płodności i dostatku, w tradycji słowiańskiej mak był pokarmem zmarłych, symbolizował śmierć i sen

Wigilijne potrawy z maku – kluski z makiem, makiełki, makówki

KUTIA – wschodnia potrawa z pszenicy obtłuczonej w żarnach z dodatkiem maku, miodu i bakalii

ORZECHY – symbol bogactwa i dostatku, wzmocnienie sił witalnych. Ich obecność na wigiljnym stole wróży pomyślność domowi

JABŁKA – zdrowie i uroda, poza tym miłość, zgoda i pokój. Wieszane na choinkach symbolizują kuszenie Adama i Ewy oraz odkupienie grzechu pierworodnego

ŚLIWKI miały odpędzać złe moce

SIANO POD OBRUSEM – zwyczaj pogański, siano jako ofiara dla boga Ziemiennika zapewniała dostatek. Sianem spod obrusa obwiązywano drzewa w sadach by obficie owocowały

By Aw58 - Praca własna, CC BY-SA 4.0, https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=48163134

PSZENICA – symbol urodzaju, dostatku i powszedniego chleba

OPŁATEK - symbol pojednania i przebaczenia, dzielenie się przaśnym chlebem (tylko z mąki i wody)

Niewymłócone SNOPKI ZBOŻA z ostatnich zbiorów stawiano w rogach izby mieszkalnej

Tradycyjne JARMARKI ADWENTOWE – zwyczaj popularny w krajach ewangelickich

Tradycyjne PIERNIKI ŚWIĄTECZNE

Mini-Elisen-Dose
Jugendstil
3,50 €
Stück 2,50 €
3 Stück 7,00 €
HM-Mini-Elisen
glasiert, schokoliert
Stück 0,30 €
Contrella
classic
Stück 0,50 €

Pierniki toruńskie wypiekano z „piernego” czyli ostrego ciasta z dodatkiem PRZYPRAW KORZENNYCH

PIERNIK FIGURALNY

By Aw58 - Praca własna, CC BY-SA 4.0, https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=48163134

Wśród pierników jadalnych (miękkich) pierwsze miejsce zajmuje katarzynka. Wypiekano ją jako pieczywo świąteczne, od 25 listopada, czyli od dnia św. Katarzyny, aż do Bożego Narodzenia.

PRZEDWOJENNE SZCZECIŃSKIE PIERNIKI Z MARYNISTYCZNYMI SYMBOLAMI „Stettiner Peperkoken”

Źródło: www.sedina.pl

kardamon malabarski

Elettaria cardamomum

Chiny, Indonezja, Cejlon, Płw. Indyjski

torebki nasienne

Cynamonowiec cejloński ***Cinnamonium zeylanicum*** **– kora z młodych gałązek**

Cejlon, Jawa, Sumatra, Indie, Pakista, południowe Chiny

By Aw58 - Praca własna, CC BY-SA 4.0, https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=48163134

muszkatołowiec korzenny *Myristica fragrans* – torebki nasienne z nasionami otoczonymi osnówką

Arch.Malajski

https://zielonyklub.pl/galka-muszkatolowa-olejek-eteryczny.html

Kłącze imbiru lekarskiego *Zingiber officinale*

Indie, Chiny, Malezja

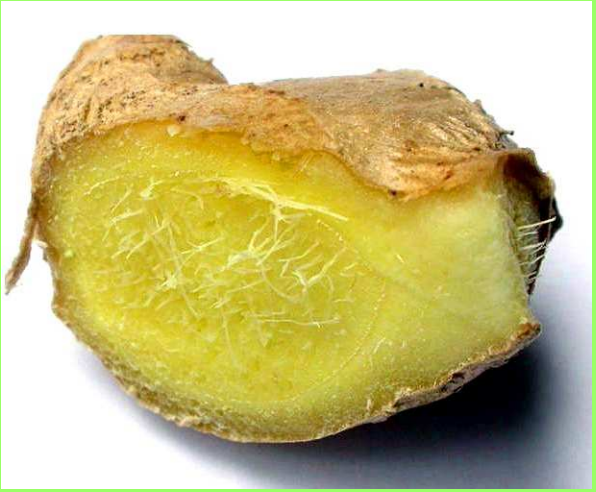

Anyż gwiazdkowaty ***Illicium verum***
mieszki z jednym nasieniem

Azja południowo-wschodnia

Goździkowiec korzenny
Eugenia caryophyllata
suszone pączki kwiatowe

Azja, Zanzibar

Migdałowiec
Prunus amygdalina

pochodzi z Azji Środkowej i Mniejszej, uprawiany w basenie Morza Śródziemnego

nasiona wyłuskane z pestkowców

CC BY-SA 4.0, https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=48163134

FIGI i DAKTYLE – zapewniały dostatek i bogactwo, płodność i długowieczność

owoce palmy daktylowej
Phoenix dactylifera

Owocostany figowca pospolitego *Figa carica* - *pochodzi z Azji Mniejszej, uprawiana na terenach śródziemnomorskich, w Gruzji, Armenii, Kaliforni. Najstarsza udomowiona przez człowieka roślina, dowody wskazują na 6 tys. lat p.n.e*

Pieczone kasztany – orzechy kasztana jadalnego *Castanea sativa*

Euphorbia pulcherina
wilczomlecz nadobny
zwany „gwiazdą betlejemską” albo „poinsetią”

barwne liście przykwiatowe

Nazwa POINSETIA pochodzi od nazwiska pierwszego ambasadora Meksyku – Joela Poinsetti’ego – dyplomaty i botanika, który odkrył tę roślinę dla Europejczyków (lata 20-te XIX)

https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=48163134

Wesołych Świąt….